

İbadetlerin Hikmeti Namaz

S. Abdullah Şubber

Ezan

Ebu Hamid¹ şöyle diyor: Ezan sesini duyarak kıyamet gününde çağrılacağın günü anıp bütün kalbin ve vücudunla bu çağrıya yanıt vermek için koşmaya başla. Kuşkusuz koşarak bu çağrıya yanıt verenler, kıyamet gününde ilahi lütfâ mazhar olan insanlardır. Bu çağrının kalbinde yarattığı duyguya dikkat et. Ezan sesiyle birlikte kalbine sevinç ve aydınlık doğuyorsa bil ki kıyamet gününde de gelen beşaret ve müjdelerle sevineceksin. Peygamber efendimizin (s.a.a) “Rahatlat bizi ey Bilal” şeklinde buyurmasının sebebi de budur zaten. Yani bizi gözümün aydınlığı olan namaza davet ederek rahatlat.

¹ Hüccetul-İslam Tusi olarak bilinen Ebu Hamid Muhammed Bin Muhammed bin Ahmed, Şafii mezhebinin büyük âlimlerindendir. Yıl 505 hicride vefat etmiştir. Başta inanç ve hadis üzerine yazmış olduğu “İhyaul-Ulum” kitabı olmak üzere birçok yazılı esere sahiptir. Büyük Şii Kuran müfessiri Merhum Feyz Kaşani, bu kitaptaki zayıf hadisleri müsned bir hale getirip “Muhaccetul-Beyza Fi Tahzibil-İhya” adıyla ilgililerin istifadesine sunmuştur.

Şehid-i Sani şöyle buyuruyor: Ezanın her bir kelimesine düşünce gözüyle bak, Allah’ın adıyla başlayıp Allah’ın adıyla sonlandığına dikkat et ve bunun üzerinde düşün. Allah’ın evvel ve ahır olduğunu², zahir ve batın olduğunu an. Tekbir sesini duyduğunda Kalbini Allah’ın yüceliği için hazırla. Dünya ve içindekileri küçük görerek tekbir söylerken yalan söylemekten uzak dur. “La İlahe İllallah” derken Allah dışındaki tüm mabutları aklından çıkar. Hz Muhammedin (s.a.a) peygamberliğine şehadet ederken kendini Peygamber efendimizin (s.a.a) huzurunda bil, edepli bir duruşla onun peygamberliğine inandığını dile getir ve ona salat eyle. Namaza çağrıldığını duyduğunda, saadet ve kurtuluşa çağrıldığında, amellerin en faziletisine çağrıldığını duyduğunda harekete geç ve tekbir getirerek onunla olan ahdini yenile. Sonunda ise başladığın şekilde onun adıyla ibadetine son ver. Ondandır hayat bulduğunu,

² Bütün varlıklardan önce var olan ve bütün varlıklardan sonra var olmaya devam eden varlık.

onunla hayata devam ettiğini ve ona döneceğini göz önünde bulundur. Yalnızca onun güç ve kuvvetine güven. Kuşkusuz Yüce Allah'tan başka hiçbir güç veya kudret sahibi yoktur.

Namaz Vakti

Şehid-i Sani şöyle buyuruyor: Yüce Allah namaz vaktini onun huzuruna çıkıp kendisiyle buluşman için bir buluşma vakti olarak belirlemiştir, ona dileklerini götürübildiğin bir vakit olarak. Namaz vakti girdiğinde bu vakte bu gözle bakmalısın ve bu vakitte Allah'a yakınlık fırsatını yakalayabildiğin için sevinçli ve heyecanlı olmalısın. Allah'ın huzuruna çıkmak için temizlik yapıp bu buluşmaya yakışır güzel giysilerini giymelisin. Dünyada güç ve iktidar sahibi olan bir insanın makamına çıktığında kendini hazırladığın gibi, onun yanında iken ağırbaşlı ve sakin görünmeye çalışırken aslında hem korku hem de heyecan ve sevinç yaşadığın gibi Allah'ın huzurunda da Allah'ın yüceliğini anıp kendi eksikliğini göz önünde bulundurmalısın.

Peygamber efendimizin (s.a.a) eşlerinden şöyle nakledilmiştir: Resulullah (s.a.a)

Ömür sermayeni başka insanların yaptıklarıyla uğraşmakla boşa harcama. Bu sermayeyi başkalarıyla uğraşmak yolunda harcıyıp kendini felakete sürükleme. Kuşkusuz kendi günahlarından gafil olmak yüce Allah'ın verebileceği en büyük dünyevi ve uhrevi azaplardan biridir. İnsan, kendi kusurlarına odaklanıp inancıyla ilgili kusurları gidermeğe çalıştığı sürece Allah'ın rahmet denizine dalan bir kul misalidir ve bu süre boyunca hikmet ve beyan cevherlerinden faydalanacaktır.

bizimle konuşurdu biz de onunla konuşurduk ancak namaz vakti girdiğinde Allah'a öyle bir yönelirdi ki bizi tanımazdı ve biz de onu tanımazdık.

Namaz vakti girdiğinde İmam Ali (a.s) titrek bir halde kendi etrafında dönerdi. Bunun nedeni sorulduğunda ise şöyle buyururdu: Allah'ın göklere ve yere sunup da taşımak istemedikleri emanetin geri verilme zamanı geldi.

Namaz vakti girdiğinde İmam Zeynel Abidin'in (a.s) yüzü sararırdı.

Namaz İçin Giyilen Giysi

Ebu Hamid³ şöyle diyor: Mahrem yerlerin örtülmesine gelince bu bölgelerin örtülmesi vücudun ayıp yerlerinin örtülü kalması ve insanlara görülmemesi içindir. İnsanın dış görüntüsünü diğer insanlar görebilirler. Ancak insanın iç görünümü yalnızca Allah'a açıktır ve insanın iç şeklini yalnızca Allah biliyor. Dolayısıyla insan, iç görünümüyle ilgili çirkinlikleri ve

³ Hüccetül-İslam Tusi olarak bilinen Ebu Hamid Muhammed Bin Muhammed bin Ahmed, 505 hicri yılında vefat eden Şafii mezhebinin büyük âlimlerindedir. "İhyaul-Ulum" adlı kitap bu âlimin geride bıraktığı eserlerden biridir.

kötü görüntüyü gözü önünde canlandırıp bir şekilde bu çirkin görünümün giderilmesi için elinden gelen gayreti göstermelidir. İnsan şunu bilmelidir ki bu görüntüyü hiç kimse Allah'tan gizli tutamaz ve bu görüntünün çirkinliğini ancak pişmanlık, hayâ ve Allah korkusu giderebilir. Bu bilinç kişideki Allah korkusu ve hayâyı uyandırıp kendisini Allah karşısında küçük görmesine ve çekingen bir kalple ona yaklaşmasına vesile oluyor.

Bunun sonucunda insan, Allah'ın karşısında suçlarından dolayı pişmanlık duyup da utanç içinde Mevla'sına dönen bir kul gibi duruyor ve utanç ve korkunun verdiği hisle başını bile kaldıramıyor.

Misbahu's-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Mümin kula en çok yakışan giysi takva giysisidir ve kendisine verilebilecek en güzel giysi iman giysisidir.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

Takva giysisi en hayırlısıdır.⁴

Dış giysiye gelince, bu giysi, mahrem yerlerini örtünler diye Allah'ın insanoğluna bahsetmiş olduğu bir nimettir. Bu, Allah'ın hayvanlardan sakınıp Âdem'in evlatlarına vermiş olduğu bir ayrıcalıktır ve müminler için, Allah'ın farzlarını yerine getirebilmeleri için kullandıkları bir araçtır.

En güzel giysi, insanı Allah'tan alıkoymayan giysidir. En hayırlı giysi insanı Allah'a şükretmeğe, onu anıp onun yolunda gitmeğe sevk eden giysidir. En

iyi giysi insanı kendini beğenmek, riya, üstünlük taslamak ve kibir yönüne sevk etmeyen giysidir. Kuşkusuz bu duygular insanın inancını zedeleyen etkenlerdir ve insanın kalbini karartıyor. Giysilerini giydiğinde Allah'ın nasıl da kendi rahmetiyle senin günahlarını diğer insanlara örttüğünü anmalısın.

Dış görünümünü giysilerle örttüğün gibi iç görünümünü de sadakat ile örtmelisin. Ama her zaman için iç görünümün Allah korkusu giysisiyle örtülü olmalıdır dış görünümün ise Allah'a itaat giysisiyle. Yüce Allah insanlara dış görünümlelerini örtebilmeleri için giysi vermiştir ve iç görünümlelerini günahlar ve kötü ahlağa vermiş olduğu çirkin görünümünden kurtarabilmeleri için tövbe ve pişmanlık kapısını açmıştır. Bundan kendin için ders çıkarmalısın.

Hiç kimsenin ayıbını diğer insanlara açmamalısın. Zira Allah'ın seninle ilgili örtmüş olduğu çirkinlikler açmak istediğin kusurdan daha büyüktür. Kendi kusurlarına odaklan ve seni ilgilendirmeyen şeyler ve kişilerle uğraşma.

Ömür sermayeni başka insanların yaptıklarıyla uğraşmakla boşa harcama. Bu sermayeyi başkalarıyla uğraşmak yolunda harcıyıp kendini felakete sürükleme. Kuşkusuz kendi günahlarından gafil olmak yüce Allah'ın verebileceği en büyük dünyevi ve uhrevi azaplardan biridir. İnsan, kendi kusurlarına odaklanıp inancıyla ilgili kusurları gidermeğe çalıştığı sürece Allah'ın rahmet denizine dalan bir kul misalidir ve bu süre boyunca hikmet ve beyan cevherlerinden faydalanacaktır.

⁴ A'raf suresi 26.

Ancak kendi günahlarını unutup kusurlarına vakıf olmadığı sürece kendi haline bırakılmış bir insan misalidir ve bu insan hiçbir zaman felaha eremez.

Namaz Kılınan Mekân

Şehid-i Sani şöyle diyor: Namaz kılacağın mekânda dururken kendini sultanların sultanı huzurunda bilmelisin, ona seslenip, ona yalvarıp rahmet gözüyle sana bakması için dua etmelisin. Bu amacın gerçekleşmesi için ise mümkün oldukça Cami ve kutsal mekânlar gibi bu iş için en uygun olan yerleri seçmelisin. Kuşkusuz yüce Allah bu mekânları duaları kabul ettiği, rahmetiyle kucak açtığı, mağfiret ve rızasının bol olduğu yerler olarak kılmıştır. Dolayısıyla bu mekânlara sükûnet ve vakar içinde girmelisin ve kalbinin huşu ve inkisar içinde olmasına dikkat etmelisin. Allah'ın, seni, halis kullarından kılması için ve geçmişteki ihlaslı kullara kavuşturması için dua etmelisin.

Şu anda sırat köprüsünün üzerinden geçiyormuşsun gibi hal ve hareketlerinde Allah'ı göz önünde bulundurmalısın. Her zaman için korku ve ümit içinde olmalısın. Bu halde iken kalbin huşu içinde olacaktır, ilahi rahmeti kazanmak yönünde gerekli hazırlığa sahip olacaksın ve Allah'ın lütuf ve inayetini kazanma kabiliyetine sahip olacaksın.

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Caminin kapısına geldiğinde, ancak temiz insanların girebildiği bir Sultan'ın dergâhına geldiğini düşünmelisin, ancak temiz insanların kendisiyle oturup

Yüce Allah, ancak en temiz olanları ve en şaibesiz olanları kabul eder. İsminin hangi divanda yazıldığına bak. Onunla birlikte olup onunla konuşmaktan haz alıyorsan, onun rahmet ve keramet kadehini yudumluyorsan, onun sana baktığını ve seninle konuştuğunu hissedebiliyorsan giriş izni sana verilmiştir ve güvenle onun huzuruna çıkabilirsin. Aksi takdirde dur ve bütün çareleri tükenmiş, bütün arzularını yitirmiş çaresiz bir kul gibi ona yalvar.

konuşabileceği bir sultanın yanına gittiğini düşünmelisin ve bu sultanın huzurunda gaflete kapılıp yanlış davranışlarda bulunmaktan sakınıp korkmalısın. Şunu bilmelisin ki o sana karşı adaletle yaklaşabileceği gibi fazl ve ihsanıyla da yaklaşabilir. Dilerse sana acıyıp fazl ve rahmetiyle senin kendisine sunduğun az miktardaki ibadetini kabul edip karşılığında sana büyük mükâfatlar verebilir. Dilerse adaletle sana yönelip senden gerekli sadakat ve ihlas talebinde bulunabilir ve yapmış olduğun çok miktardaki ibadetlerini geri çevirebilir.

“Kuşkusuz o dilediğini yapandır”.⁵

Onun karşısındaki yoksulluğunu, kurlarını ve ezikliğini dile getirmelisin. Ona ibadet etmek için ona yönelmişsin ve ona yakınlaşmak için burada durmuşsun. Bütün sırlarını ona açmalısın ve şunu bilmelisin ki hiç kimsenin sırları ona saklı değildir. Onun karşısında durduğunda, en yoksul kulu gibi durmalısın.

Seni Allah’tan alıkoyan her şeyi kalbinden çıkarmalısın. Yüce Allah, ancak en temiz olanları ve en şaibesiz olanları kabul eder. İsminin hangi divanda yazıldığına bak. Onunla birlikte olup onunla konuşmaktan haz alıyorsan, onun rahmet ve keramet kadehini yudumluyorsan, onun sana baktığını ve seninle konuştuğunu hissedebiliyorsan giriş izni sana verilmiştir ve güvenle onun huzuruna çıkabilirsin. Aksi takdirde dur ve bütün çareleri tüketmiş, bütün arzularını yitirmiş çaresiz bir kul gibi ona yalvar. Yüce Allah sendeki

sadakati gördüğünde rahmet ve şefkat gözüyle sana bakacaktır ve seni dilediğin mevkie ulaştıracaktır. Kuşkusuz Allah, mutlak cömertlik sahibidir ve rızasını kazanmak için kapısına gelen çaresiz kullarına ikramda bulunmayı seviyor. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“(Onlar mı hayırlı) yoksa darda kalana kendine yalvardığı zaman karşılık veren ve (başındaki) sıkıntıyı gideren mi?”⁶

Kibleye Yönelmek

Ebu Hamid şöyle diyor: Kibleye yönelmek, vücudun diğer şeylere sırt çevirip de Kâbe’ye yönelmesi anlamındadır. Acaba yalnızca bununla yetinip de, kalbin diğer şeylere sırt çevirip Allah’a yönelmesinden gafil olmak ne kadar doğru olabilir? Kesinlikle hayır! Bizden asıl istenilen şey budur zaten.

Bizden yapmamızı istedikleri bu görünürdeki işler tamamen kalbin harekete geçmesi içindir, vücudumuzun sakın bir şekilde belirli bir yönde durmasıyla kalbe karşı itaatkâr olmaları içindir. Zira vücudumuz kalbin dediği yönde durup onun komutlarıyla hareket etmeyecek olursa kalp yenilgiye uğrayacaktır ve Allah’a yönelemeyecektir. Dolayısıyla kalbin de vücudunla birlikte aynı yönde hareket etmelidir.

Şunu bilmelisin ki vücut ancak diğer şeylere sırt çevirerek Kâbe’ye yöneldiği gibi kalp de ancak Allah dışındaki tüm varlıklardan soyutlanarak ona yönelebilir.

⁵ Buruc suresi 16.

⁶ Neml suresi 62.

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Bütün kalbiyle Allah'a yönelerek namaza duran kişi, annesinden yeni doğmuş gibi günahsız olarak namazını bitirecektir.

Peygamber efendimizin (s.a.a) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir: Acaba namaz esnasında yüzünü diğer yönlere çeviren kişi Yüce Allah'ın onun yüzünü bir eşek yüzüne döndürmesinden korkmuyor mu?

Peygamber efendimizin (s.a.a) bu buyruğu aslında namaz esnasında yüce Allah'ın yüceliğini göz önünde bulundurup ondan başkasına itina etmemenin önemini anlatmak içindir. Dikkatini sağına soluna veren kişi bu halde Allah'a yönelmiş olamaz, bu halde onun yüceliğini algılayamaz ve bu durumun uzun süre devam etmesi halinde kalbinin bir merkep gibi düşüncesiz ve akılsız bir hale gelmesi uzak bir ihtimal değildir.

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

Kibleye doğru durduğunda kalbini tüm dünya, içindekiler ve bütün insanlardan soyutla. Seni Allah'tan uzaklaştıran tüm düşünceleri aklından çıkar ve bütün kalbinle yalnızca Allah'ın azametini bak. Yüce Allah'ın Kuranı Kerim'de buyurduğu günü hatırla:

“Orada herkes geçmişte yaptıklarının ne olduğunu anlar. Artık onlar gerçek sahipleri olan Allah'a döndürülmüşlerdir. Uydurmakta oldukları şeyler (bâtil tanrıları) da onları terk edip kaybolmuştur”.⁷

⁷ Yunus 30.

Onun karşısında duracağın bu günü hatırla ve korku ve ümit içinde ona yönel.

Namaz Esnasında Ayakta Durmak

Ebu Hamid şöyle diyor: Namaz için dengeli bir şekilde ayakta durmak, insanın, bütün kalbi ve vücuduyla Allah'ın huzuruna çıkması anlamındadır. Dolayısıyla bu halde iken insanın en üstteki organı yani başı, eğik ve aşağıya doğru olmalıdır. Başın bu şekilde eğilmesi, kalbin huşu içinde olmasına ve kibirden arınıp eziklik içinde rabbine yönelmesine vesile olacaktır. İnsan bu halde iken hesap günündeki rabbinin karşısındaki duruşunu anıp bu duyguyla Allah'a yönelmelidir.

İnsan bu halde iken, Yüce Allah'ın huzurunda durduğunu ve Yüce Allah'ın onun yapmış olduğu bütün işlerden haberdar olduğu bilinciyle onun karşısında durmalıdır. Dolayısıyla onun yüceliğini anlamaktan aciz olsak bile en azından büyük bir hükümdarın karşısında sergilediğimiz saygılı duruşla onun karşısında durmalıyız.

İbadet ederken çok sevdiğimiz iyi bir insan veya iyi görünmek istediğimiz bir insan bizi izliyor düşüncesiyle ibadet edecek olursak, bu insan nezdindeki değerimizi yitirmemek için ibadetteki hal ve hareketlerimiz çok temkinli, istikrarlı, iyi görünümlü ve huşu içinde olacaktır. Aciz bir insanın gözünde değerli görünmek bizi bunca temkinli davranmaya itebiliyorsa kendimizden utanıp şöyle demeliyiz: “acaba neden insanlardan çekindiğim kadar Allah'tan çekinmiyorum? Acaba ilahi muhabbet ve sevgi benim için önemli de-

Tekbir getirip Allah'a yöneldiğinde Allah'ın yüceliğini göz önünde bulundur ve kendi küçüklüğünü düşün. Onun yüceliği karşısında yaptığın ibadetin ne denli değersiz olduğunu, ne yaparsan yap gerçek anlamda onun hakkını ödeyemediğini ve hiçbir şekilde hakkıyla ona kulluk edemeyeceğini düşün.

ğil mi? Acaba insanlar mı çekinmeği daha çok hak ediyorlar Allah mı?"

Peygamber efendimize (s.a.a) "Allah'tan hayâ etmek ne demektir" diye sorulduğunda şöyle buyurdular: Ailendeki iyi bir insandan hayâ ettiğin gibi ondan da aynı şekilde hayâ etmelisin.

Allah'a Yönelmek

Şehid-i Sani şöyle buyuruyor: Tekbir getirip Allah'a yöneldiğinde Allah'ın yüceliğini göz önünde bulundur ve kendi küçüklüğünü düşün. Onun yüceliği karşısında yaptığın ibadetin ne denli değersiz olduğunu, ne yaparsan yap gerçek anlamda onun hakkını ödeyemediğini ve hiçbir şekilde hakkıyla ona kulluk edemeyeceğini düşün.

"Allahumme entel-melikul-hakkul-mubin"⁸ dediğinde onun mülkünün bü-

⁸ Anlamı: Allah'ım yalnızca sen hakiki ve açık padişahsın. Bu dua fecir vaktinde okunması tavsiye edilen duanın bir bölümüdür. Bakınız Şeyh Bahai'nin "Miftah'ul Felah" kitabı, fecir vaktinin amelleri bölümü.

yüklüğünü, kudretinin genişliğini ve bütün âlemleri kapsadığını düşün. Ardından inkisar ve huşu ile kendine dön, günahlarını dile getirip onlardan ötürü mağfiret dile ve şöyle dua et: Allah'ım yapmış olduğum kötülüklerimi biliyorsun. Kendime zulmettim. Günahlarımı affet. Kuşkusuz ancak sen günahları affedebilirsin.

"Lebbeyk ve sâ'deyk vel-hayru bi-yedejk"⁹ dediğinde onun sana yönelmiş olduğu bu daveti göz önünde bulundurmalısın. Allah'ın karşısındaki duruşunu göz önünde canlandırılmalısın. Allah'ın, kullarına yakın olduğunu, dua edenlerin duasını kabul ettiğini, dünya ve ahiret hayrının yalnızca onun elinde olduğunu düşünüp onu bütün eksiklikler ve kötülüklerden uzak görmelisin.

"Şer senden değildir ve gerçek hidayet ancak senin verdiği hidayettir"¹⁰ diyerek yalnızca onun hidayet kaynağı olduğunu

⁹ Anlamı: Emrindeyim Allah'ım, hayrın tamamı senin elindedir. Bakınız: El-Kafi kitabı, Namaz bölümü, Namaza başlamak bölümü, 7. Hadis.

¹⁰ Arapça okunuşu: Veşşerru leyse ileyke velmeh-diyu men hedyt.

Onunla konuşmanın ne denli değerli olduğunu, kiminle, nasıl ve neden konuştuğunu unutmamalısın. İşte bu halde iken insanın ter döküp Allah'ın heybeti karşısında titremeye başlaması ve korkudan yüzünün sararması elde değil.

dile getir. “Abduke vebnu abidike, minke ve bike ve leke ve ileyk”¹¹ diyerek yalnızca ona kulluk ettiğini, var olduğun her an için ondan hayat aldığını ve ona döneceğini dile getirmelisin. Bu duayı okuyarak ondan varlık bulduğunu, var olmakta ona bağlı olduğunu, ona ait olduğunu ve ona döneceğini dile getirmiş olursun.

“Yaratmaya başlayan, sonra onu tekrarlayan O’dur ki bu, O’nun için pek kolaydır. Göklerde ve yerde (tecelli eden) en yüce sıfat O’nundur. O, mutlak güç ve hikmet sahibidir”.¹²

Bu gerçekleri düşünerek yüce âlemden sana açılan kapıya yönel ve bu yüce âlemden sana yöneltilen saklı ve ince gerçeklere kucak aç.

Niyet

Ebu Hamid şöyle diyor: Niyet’e gelince, Allah’ın namaz konusundaki emrini güzel bir şekilde yerine getirmek yönünde azimli olmalısın. Namazı bozan

¹¹ Anlamı: Bu karşında duran senin kulundur, senin küçük bir kulunun oğludur, sendendir, seninledir, sana aittir ve sana dönecektir.

¹² Rum suresi 27.

veya değerini düşüren işlerden uzak durmak yönünde azimli olmalısın. Bütün bunları yalnızca ve yalnızca Allah için yapmalısın, onun mükâfatını elde etmek için, onun azabından korunmak için ve onun rızasına ulaşabilmek için. Bunca günah ve kusuruna rağmen sana namaz kılma başarısı veren Allah’a minnettar olduğunu göz önünde bulundurmalısın.

Onunla konuşmanın ne denli değerli olduğunu, kiminle, nasıl ve neden konuştuğunu unutmamalısın. İşte bu halde iken insanın ter döküp Allah’ın heybeti karşısında titremeye başlaması ve korkudan yüzünün sararması elde değil.

Tekbir Getirmek

Tekbir’in anlamı şudur: Allah her şeyden büyüktür veya vasedilmekten yücedir veya duyularla algılanmaktan yücedir veya diğer varlıklarla kıyaslanmaktan yücedir.

Ebu Hamid şöyle diyor: Dilinle tekbir getirdiğinde kalbinle bunu yalanlamamalısın. Şayet Allah’tan daha yüce bir şeyin varlığına kalbinde inanıyorsan, her ne kadar tekbir getirerek doğru bir söz sile

getiriyor olsan da Yüce Allah senin yalancı olduğuna şahadet edecektir. Aynen “Sen Allah’ın Resulüsün”¹³ diyerek peygamber efendimizin peygamberliğine inandıklarını dile getiren münafıkların yalancı olduğuna tanıklık ettiği gibi.

Şayet nefsanî isteklerin sana galip gelmişse ve bu istekleri ilahî emirlere tercih edip daha çok onların istediği yönde hareket ediyorsan, işte bu durumda gerçekte bu isteklerini ilahî edinmişsin ve tek bir getirdiğinde dille söylenen birkaç kelime dışında bir şey yapmamışsın. Kalbin onaylamadığı birkaç kelime. Acaba tövbe ve istiğfar kapısı açık olmasaydı bunu yapmaktan daha tehlikeli bir iş olabilir miydi? Allah’ın cömertliği ve affı olmasaydı bundan daha korkunç bir davranış olabilir miydi?

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Sadık’ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Tekbir getirdiğinde Allah’ın yüceliği hariç, yerle gök arasında var olan tüm varlıklar küçük görmelisin. Kuşkusuz yüce Allah, Dille söylenip de kalben yalanlanan bir tekbir sesi duyduğunda bu kişiye şöyle sesleniyor: Ey yalancı, beni mi kandırmak istiyorsun? İzzetime ve yüceliğime yemin ederim ki beni anmanın hazzını senden sakınacağım, bana yaklaşmana izin vermeyeceğim ve benimle konuşmanın sevincini sana yaşatmayacağım.

Öyleyse namaz kılarken kalbini denetlemelisin. İbadetin hazzını sevincini ve güzel tadımı alıyorsan, onunla konuşmak seni sevindiriyorsa ve onun huzurunda olmak sana haz veriyorsa dile getirmiş

olduğun tekbir gerçek bir tekbirdir. Aksi halde onunla konuşmanın hazzını yaşamıyorsan ve ibadetin güzel tadını almıyorsan, bu, söylemiş olduğun tekbirin Allah tarafından yalanlandığı, onun kapısından kovulduğun gösteriyor.

Namazdan Önce Okunan Dua

Ebu Hamid şöyle diyor: Namaza başlamadan önce okunan duanın başlangıcında şöyle diyoruz: “Veccehtu vechi lillezi feteres-semavati vel-erz hanifen muslima”¹⁴. Buradaki “Vech”¹⁵ kelimesi, vücudumuzdaki yüz anlamında değildir. Zira namaz esnasında bu yüzümüzü kibleye dönüyoruz ve Yüce Allah elle gösterilen bir yönde sınırlandırmaktan beridir. Allah’a yönelen yüz ancak, gökleri ve yeri yaratan Allah’a yönelen kalbimizin yüzü olabilir. Öyleyse bunu söylerken kalbinin yüzüne bakmalısın. Acaba evde, çarşıda, peşinde olduğun isteklerinin yanında mıdır? Nefsanî isteklerin peşinde midir? Yoksa gökleri ve yeri yaratan Allah’ın yanında mıdır?

Hiç şüphesiz onunla konuşmaya başlar-ken yalan konuşmakla başlamak çok büyük bir haksızlıktır. İnsanın kalp yüzü ancak diğer şeylere sırtını çevirdikten sonra Allah’a yönelebilir. Öyleyse bütün hallerinde bunu koruyamıyor olsan da yalancı olmamak için en azından bu duayı dile getirdiğin sırada kalbini diğer şeylerden koparmaya çalışmalısın.

¹⁴ Anlamı: Teslimiyet içinde Müslüman olarak yüzümü Allah’a çeviriyorum.

¹⁵ Arapça yazılışı “وجه” olan bu kelime Türkçede “Yüz” anlamını ifade ediyor.

¹³ Münafıkun suresi 1. Ayete işaretir.

“Hanifen muslima”¹⁶ dediğinde ise şunun bilincinde olmalısın ki gerçek Müslüman, insanların, onun dilinden ve elinden şikâyetçi olmadığı kişidir. Öyleyse bunu dile getirirken gerçekte böyle bir kişiliğe sahip değil isen, bu duayı okuyarak yalan söylüyorsun ve bu halinden kurtulabilmek için bütün gayretini göstermelisin, şimdiye kadar yapmış olduğun yanlışlıklardan dönüp bu yanlışlıkların telafisi için elinden geleni yapmalısın.

“ve ma ene minel-müşrikin”¹⁷ dediğinde ise gizli şirki düşünmelisin. Yüce Allah şöyle buyuruyor: Artık Rabbiyle buluşmayı uman iyi işlerde bulunsun ve Rabbinin kulluğunda hiçbir kimseyi eş tutmasın.¹⁸ Bu ayet, ibadetlerinde Allah’ın rızasını insanların rızasıyla birlikte kasteden insanlarla ilgilidir. Bu tür bir şirkten uzak durmaya çalış. Böyle bir şirke sahip olmana rağmen “ben müşriklerden değilim” derken kendinden utanmalısın. Şirkin azı da çoğu da çok çirkindir.

Duanın “Mehyaye ve memati lillah”¹⁹ bölümünü okurken bu sözün, kendisi için değil de mevlası için yaşayan bir kulun sözü olduğunun bilincinde olmalısın. Dolayısıyla oturup kalkması, gülmesi ve öfkelenmesi ve kısaca hayatı boyunca yaptıkları veya yapmadıkları dünya iştiyakından

¹⁶ حنيفاً مسلماً

¹⁷ Enam suresi 79. Anlamı: Ben müşriklerden değilim.

¹⁸ Kehf suresi 110.

” فَمَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا

وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ”

¹⁹ Anlamı: Bütün hayatım ve ölümüm Allah içindir. “ محياى و مماتى لله ”

kaynaklanan bir insan kesinlikle bu sözle uyum içinde değildir.

İstiaze²⁰

Ebu Hamid şöyle diyor: “E’uzu billahi mineş-şeytanir-recim”²¹ dediğinde şunun bilincinde olmalısın ki şeytan senin düşmanındır, yerine getirmediği bir secdeden ötürü Allah’ın lanetini kazanmıştır ve senin Allah’a yaptığın secdeleri, onunla olan münacatını kıskandığı için senin kalbini Allah’tan döndürmek istiyor.

Ayrıca şunu bilmelisin ki gerçek anlamda Allah’a sığınmak “Allah’ım sana sığınyorum” demekle değil de yaptıklarınla, yani onun sevdiği işleri yapıp onun sevmediği işlerden uzak durmakla mümkün olabilir. Nitekim bir düşman veya yırtıcı bir hayvanın saldırısına maruz kalan kişi “senden bana zarar gelmemesi için bu kaleye sığınyorum” demekle bu kişi veya hayvanın vereceği zarardan kurtulamaz ve ancak orayı terk edip güvenilir bir yere sığınarak bu durumdan kurtulabilir. Aynı şekilde şeytanın çok hoşlandığı ancak Allah’ın buğzettiği nefsanî isteklerin esiri olup da yalnızca dille Allah’a sığınmak kişiye bir yarar sağlamayacaktır.

İnsan, dille söylediği bu sözü yaptıklarıyla desteklemelidir ve yaptıklarıyla Allah’ın kalesine sığınarak şeytanın şerinden korunmalıdır. Allah’ın kalesi ise La ilahe illallah’tır.

²⁰ Allah’a sığınmak.

²¹ Anlamı: Kovulmuş olan Şeytan’dan Allah’a sığınırım. “ اعوذ بالله من الشيطان الرجيم ”

“İnsanlar namazdaki kıraatlerini yerine getirirken üç grup halindedirler. Bazıları ne dediklerinin farkında olmadan yalnızca dillerini hareket ettiriyorlar. Bazıları sadece dillerini hareket ettirmiyorlar, aynı zamanda kalpleriyle de ne dediklerini düşünüyorlar ve aynen başka bir insanın dediklerini duyar gibi söyledikleri sözcüklerin anlamına dikkat ediyorlar. Bu, Ashabul-Yemin’in bir özelliğidir. Bazıları ise dillerini kullanmadan önce dile getirecekleri sözcüklerin anlamını düşünüp daha sonra dillerini hareket ettiriyorlar.

Peygamber efendimiz (s.a.a) Yüce Allah’ın şöyle buyurduğunu nakletmiştir: La ilahe illallah benim kalemdir. Bu kaleye ancak Allah’tan başka ilah edinmeyenler sığabilir. “Nefsani isteklerini ilah edinenler”²² ise Allah’ın kalesinde değil de şeytanın tuzağındadırlar.

Ayrıca şunu bilmelisin ki şeytanın tuzaklarından biri, namaz esnasında söylediğin zikir ve duaların anlamına yönelmen için seni ahiret ve iyi işler planlamak gibi düşüncelerle meşgul etmektir. Bunu

²² Furkan suresi 43.

bilmelisin ki namazda okuduğun kuranın anlamından seni alıkoyan bütün düşünceler şeytandır. Kuşkusuz namaz esnasında bizden istenen şey dilimizi hareket ettirmek değildir. Bizden istenen şey okuduğumuz şeylerin anlamını düşünerek okumaktır.

İnsanlar namazdaki kıraatlerini yerine getirirken üç grup halindedirler. Bazıları ne dediklerinin farkında olmadan yalnızca dillerini hareket ettiriyorlar. Bazıları sadece dillerini hareket ettirmiyorlar, aynı zamanda kalpleriyle de ne dediklerini düşünüyorlar ve aynen başka bir insanın dediklerini duyar gibi söyledikleri sözcüklerin anlamına dikkat ediyorlar. Bu, Ashabul-Yemin’in²³ bir özelliğidir. Bazıları ise dillerini kullanmadan önce dile getirecekleri sözcüklerin anlamını düşünüp daha sonra dillerini hareket ettiriyorlar.

Dil, kalbin tercümanı olabildiği gibi kalbin öğretmeni de olabilir. Bu ikisi çok farklıdır. Mukarreb kullarda ise dil, kalbin tercümanıdır.

Öyleyse namaz esnasında huşu içinde olmaya özen gösterdiğin gibi kalbinin de uyanık olmasına dikkat etmelisin.

Huşu ve Kalp Uyanıklığı

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

Onlar ki, namazlarında huşû içindedirler.²⁴

²³ Vaka suresi 27. Ayete işaretir. Yüce Allah şöyle buyuruyor: Sağdakiler, ne mutlu o sağdakilere.

²⁴ Muminun suresi 2.

“الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ”

İmam Zeynel Abidin (a.s) abdest alınca yüzünün rengi sararırdı ve ailesi "her namazda neden bu hale geliyorsunuz?" diye sorduğunda ise şöyle buyururlardı: Acaba kimin karşısına çıkacağımı biliyor musunuz?

Diğer bir yerde ise şöyle buyuruyor:

Vay olsun o namaz kılanlara ki namazlarından gafildirler.²⁵

Yüce Allah bu insanları, namaz kılmadıkları için değil, namaz kıldıkları halde namazdan gafil oldukları için kınamıştır.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

Sarhoşken, ne söylediğinizi bilinceye dek namaza yaklaşmayın.²⁶

Bu ayeti kerimede dünya sarhoşluğuna işaret edilmiştir. Zira hükmün sebebi açıkça ifade edilmiştir.

Diğer bir yerde ise şöyle buyuruyor:

Gafillerden olma.²⁷

Beni anmak için namaz kıl.²⁸

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Dünya düşüncesine kapılma-

²⁵ Maun suresi 4 ve 5.

“فَوَيْلٌ لِلْمُصَلِّينَ - الَّذِينَ هُمْ عَنْ صَلَاتِهِمْ سَاهُونَ”

²⁶ Nisa suresi 43.

“لَا تَقْرَبُوا الصَّلَاةَ وَأَنْتُمْ سُكَارَى حَتَّى تَعْلَمُوا مَا تَقُولُونَ”

²⁷ Araf suresi 205. “وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ”

²⁸ Taha suresi 14. “وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي”

dan iki rekât namaz kılabilen kişinin tüm geçmiş günahları bağışlanıyor.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: Farz namazını kılmak istediğinde bu namazı vaktinde kılmaya özen göster ve bir daha namaz kılamayacakmış gibi hayatının son namazını kılarmışçasına bu namazını yerine getir.

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Namaz kılarken vücuduyla beraber kalbiyle de namaz kılmayan kişinin namazına Yüce Allah itina göstermez.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: Yüce Allah yalnızca bir namazını kabul etmiş olduğu kulunu azap etmez. Yüce Allah yalnızca bir iyiliğini kabul etmiş olduğu kulunu azap etmez.

Hız İbrahim (a.s) namaz kılarken, ağlama sesi bir mil öteden duyulabiliyordu ve namaz esnasında kaynayan bir kazan gibi olduğu rivayet edilmiştir.

İmam Hasan (a.s) abdest alınca yüzünün rengi değişirdi. “neden böylesin?” diye sorulduğunda ise şöyle buyuruyordu: Yüce arş sahibinin karşısına çıkacak olan birisinin rengi değişmelidir. Aynı durum İmam Zeynel Abidin (a.s) ile ilgili de nakledilmiştir.

İmam Zeynel Abidin (a.s) abdest alınca yüzünün rengi sararırdı ve ailesi “her namazda neden bu hale geliyorsunuz?” diye sorduğunda ise şöyle buyuruyorlardı: Acaba kimin karşısına çıkacağımı biliyor musunuz?

İmam Zeynel Abidin (a.s) namaz kılariken sırtındaki aba yere düştü ancak İmam (a.s) bunu düzeltmek için hiçbir şey yapmayınca bunu gören bir şahıs İmam’a (a.s) bunun sebebini sordu ve İmam Zeynel Abidin (a.s) şöyle buyurdular: Kimin karşısında olduğumu bilmiyor musun? Yüce Allah ancak bilinçli bir şekilde kılınan namazı kabul ediyor. Soruyu soran şahıs “öyleyse helak olduk” deyince İmam Zeynel Abidin (a.s) şöyle buyurdular: Hayır, yüce Allah bu eksikliklerimizi kıldığımız sünnet namazlarla kapatıyor.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: İmam Zeynel Abidin (a.s) namaza durduğunda yüzünün rengi değişirdi ve secdeden kalktığında yüzünden başından ter damlaları dökülürdü.

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: Babam İmam Muhammed Bakır (a.s) şöyle buyururdu: İmam Zeynel Abidin namaza durduğunda, rüzgârın ancak yapraklarını hareket ettirebildiği bir ağaç gibi hareketsizce dururdu.

Ebu Hamid ve diğer ahlak âlimleri namazı eksiksiz kılan özelliklerin altı özellikten ibaret olduğunu söylemişlerdir; Kalbin Allah’a yönelmesi, onunla konuşması, Allah’ın yüceliğini anmak ve onun karşısında kendini küçük görmek, Allah’ın fazlına göz dikmek ve Allah’tan hayâ etmek.

Birinci özellik: Kalbin Allah’a yönelmesi.

Namaz esnasında insan ancak bu halde yaptığı ve dile getirdiği şeylerin dışındaki her şeyi kalbinden çıkarabilirse gerçek anlamda kalbiyle Allah’a yönelmiştir. Bunu yapabilirse bildiklerine amel giysisi giydirmegi başarmıştır ve Allah dışındaki varlıklara sırtını dönmüştür. Bu haldeki bir insan gerçek anlamda Allah’a yönelmiştir.

İkinci özellik: Allah’la konuşmak.

Bu özellik, Kalbin Allah’a yönelmesinin ötesinde bir özelliktir. Kalp, kelimelerle Allah’a yöneliyor olduğu halde kelimelerin anlamıyla Allah’a yönelmemiş olabilir. Allah ile konuşmak özelliğinin anlamı, söylenen sözlerin anlamlarını bilecek ve bu anlamları düşünerek söylemektir. Böyle olunca insanların bu aşamadaki konum ve makamları çok farklılık kazanabilir. Zira insanların Kur’an ayetleri ve namazda söylenen zikir ve dualar konusundaki bilgisi çok farklı olabilir. İnsanın namaz dışında düşünerek elde edemediği birçok incelik, namaz esnasında kalbine ilham edilebilir. Namazın insanı kötülüklerden sakındırması ancak bu özellik sayesinde gerçekleşebilir. İnsanın namaz esnasında anladığı kavramlar onu kötülüklerden uzaklaştırıyor.

Üçüncü özellik: Allah’ın yüceliğini anmak.

Allah’ın yüceliğini anmak, Allah’a yönelmek ve onunla konuşmanın ötesinde bir aşamadır. Zira insan bilinçli ve farkında olarak birisiyle konuşup da onun yüceliğini anmayabilir.

Dördüncü özellik: Allah'ın yüceliği karşısında eziklik hissi.

Allah'ın yüceliği karşısında eziklik hissi yaşamak, Allah'ın yüceliğini anmanın ötesinde bir aşamadır. Zira bu duygu, Allah'ın yüceliğini anmaktan sonra gelişen bir duygudur ve ilahi korku taşımayan bir insanda meydana gelemez. Ayrıca her korku türü de bu sonucu doğuramaz ve yalnızca Allah'ın yüceliğini anıp da korkuya kapılan bir insan bu duyguya sahip olabilir.

Beşinci özellik: Allah'ın rahmetine göz dikmek.

Kul, her zaman için, kıldığı namazla Allah'ın rahmetini kazanabilmeği ummalıdır ve aynı zamanda yapmış olduğu günahlardan ötürü Allah'ın gazabına uğramaktan korkmalıdır.

Beşinci özellik: Allah'tan hayâ etmek:

Bu duygunun kaynağı ise kulun, geçmişte yapmış olduğu günah ve kusurları anmaktır.

Bu altı aşamanın kaynağı olarak birçok sebep ve etken zikredilmiştir. Allah'a yönelmek için "önemsemek" etkeni üzerinde durulmuştur. Kuşkusuz insan ancak önemli gördüğü şeylere yöneliyor ve insan istese de istemese de önemli gördüğü şeylere yöneliyor. Dolayısıyla bu özelliğin insanın fitratında yer aldığını ve bu özellikle birlikte dünyaya geldiğini söyleyebiliriz. Namaz esnasındaki bir insanın kalbi, Allah'a yönelmiş değil ise,

bu, o kalbin duruk bir halde olduğu anlamına gelmez. Aksine bu kişinin kalbi dünyevi işlerinin yanındadır ve bu kalbi Allah'a döndürmek fazladan bir çaba ve gayrete ihtiyaç duyacaktır. Bu durumdaki bir insan ise ancak Allah'a yönelerek amacına ulaşabileceğini kavradıktan sonra bu gayreti gösterebilir. Bu gerçeği kavramak da iman etmek, ahiretin hayatının kalıcı hayat olduğuna inanmak ve namazın insanı bu amaca ulaştırabileceğine inanmakla mümkün olabilir. Bu bilgi, dünyanın değersizliği bilincine eklenince bu birliktelikten Allah'a yönelmek sonucu doğacaktır.

Allah'la konuşmaya gelince bu aşama Allah'a yönelmekten sonra gelişen bir özelliktir ve dille söylenen sözleri bilinçli bir şekilde söylemek anlamındadır. Bu özelliği elde etmek için ise Allah'a yönelmek özelliğinin gerek duyduğu şeylere ilaveten düşünce üzerine odaklanmak ve farklı şeylere yönelmesini engellemek unsuruna ihtiyaç duyulmaktadır.

İnsanın aklını meşgul eden düşüncelerden kurtulmanın yolu ise bu düşüncelerin kaynağını bulup kökünü kurutmaktır. Bu köklere inilmediği sürece bu düşüncelerin ardı arkası kesilmeyecektir ve insanın düşüncesi her zaman dağınık olacaktır. Kuşkusuz bir şeyi seven kişi onu anmaktan hoşlanır ve sevgilisini çokça anmaktan haz duyar. Bu nedenle Allah dışındaki varlıklara gönül bağlayan insanların, düşüncelerden uzak, yalnızca Allah'ın anıldığı bir namaz kılmaları beklenemez.

Allah'ın yüceliğini anmak konusuna gelince bu özellik ancak iki tür bilginin var olduğu bir kalpte meydana gelebilir.

Birincisi Allah'ın üstünlüğü ve yüceliğini anmaktır. Bu, imanın ana direklerindenidir. Kuşkusuz Allah'ın yüceliğine inanmayan kişi kendisini onun yüceliğine teslim edemez.

İkincisi ise kendi küçüklük ve değersizliğine, başka birisi tarafından yönetilen küçük bir kul olduğuna inanmaktır. Bu iki bilgi bir araya gelince kişide Allah karşısında huşu sahibi olmak özelliği doğuyor. Bu özelliğin diğer bir adı ise "tazim" ve Allah'ın yüceliğine inanmaktır. İnsan, kendi küçüklüğünü görüp bu bilgiyi Allah'ın yüceliği bilgisiyle birleştirmedeği süreçte kişide "tazim" halinin oluşması imkânsızdır.

Allah korkusu ise Allah'ın sonsuz gücüyle tanıştıktan sonra, bu gücün genişliğini kavradıktan sonra ve insanoğlunun bu sonsuz güç sahibi karşısında ne denli pervasız davrandığını gördükten sonra meydana geliyor. Hiç kuşkusuz yüce Allah, var olan ve var olacak olan tüm varlıkları yok edecek olursa onun mülkünde zerre kadar bir eksiklik meydana gelmez. Peygamberler ve onların vasilerinin hayatına baktığımızda, bir

dua ile içinde buldukları sıkıntılardan kurtulabildikleri halde sıkıntılara sabretmeği tercih etmeleri, onların taşıdıkları Allah korkusunu anlamak için yeterlidir.

Kısaca insanın Allah ile ilgili bilgisi arttıkça ona karşı haşyet ve korkusu da artıyor.

*Namazes-
nasındaki bir in-
sanın kalbi, Allah'a
yönelmiş değil ise,
bu, o kalbin duruk bir
halde olduğu anlamına
gelmez. Aksine bu kişi-
nin kalbi dünyevi işleri-
nin yanındadır ve bu kalbi
Allah'a döndürmek fazla-
dan bir çaba ve gayrete
ihtiyaç duyacaktır. Bu
durumdaki bir insan ise
ancak Allah'a yönele-
rek amacına ulaşabi-
leceğini kavradıktan
sonra bu gayreti
gösterebilir.*

Allah'a ümit bağlamak konusuna gelince bu ümidin kaynağı Allah'ın engin rahmeti, geniş lütfu ve cennetle ilgili vadedinde sadık olduğuna yönelik bilgidir. İnsan, Allah'ın, vaatlerine kesinlikle uyduğuna ve geniş lütfu sahibi olduğuna kalben inandığı sürece elinde olmadan onun lütfuna ümit bağlayacaktır.

Allah'tan hayâ etmek duygusu ise kişinin ibadetlerini kusurlu görmesi ve hiçbir zaman gerçek anlamda hakkıyla Allah'a ibadet edemediğini anlaması sonucu meydana gelecektir. Bu bilgi ise kişinin kendine bakıp kusurlarını görmesi, iç kirliliğine vakıf olması, ne denli düşük bir ihlâsa sahip olduğunu anlaması, dünya isteklerine koşar adım gittiği halde Allah'a giden yolda ne denli yavaş ilerlediğini anlaması sonucunda ve Allah'ın gizli saklı bütün niyet ve düşüncelere vakıf olduğunu bilmesi sonucunda daha da güç kazanacaktır. İşte bu bilgiler bir araya geldiğinde ister istemez kişide hayâ olarak adlandırdığımız duygu doğacaktır.

Kıraat

Ebu Hamid şöyle diyor: “Bismillahirrahmanirrahim”²⁹ dediğinde Allah’ın adıyla başlamanın getirdiği bereketle başlamak niyetiyle kıraate başla, bütün işlerin Allahtan olduğu bilincinde ol ve bil ki buradaki isimden kasıt müsemmadır.

Bütün işler Allahtan ise öyleyse “El-hamdü lillah”³⁰. Zira bütün nimetler ondadır. Herhangi bir nimetin Allah’tan değil de başkasından olduğuna inanan bir insan veya Allah dışındaki bir varlığa Allah’ın kulu olduğu için değil de kendisi için teşekkür eden bir insan bu inancında ve teşekküründe Allah dışında bir varlığa yöneldiği oranda eksiklik ve kusur içindedir.

“Er-Rahman Er-Rahim”³¹ dediğinde ise Allah’ın sana açtığı türlü lütuf ve rahmet kapılarını düşünerek ona olan ümidini pekiştir ve “Malik’i yevmid-din”³² diyerek kalbini onun yüceliği karşısında haşyetle doldur. Onu büyük görmek için her şeyin maliki olması yeterlidir, ondan korkup sakınmak için korkunç hesap gününün sahibi olması yeterlidir. “İyyake ne’budu”³³ diyerek ihlasını yenile. Ardın-

²⁹ Anlamı: Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.
“بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ”

³⁰ Anlamı: Bütün övgüler Allah’a özgüdür.
“الْحَمْدُ لِلَّهِ”

³¹ Anlamı: Rahman ve Rahimdir o.
“الْأَرْحَمَنُ الرَّحِيمُ”

³² Anlamı: Hesap gününün sahibidir o.
“مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ”

³³ Anlamı: Yalnız sana kulluk ederiz.
“إِيَّاكَ نَعْبُدُ”

dan “ve iyyake nestein”³⁴ diyerek yeter-sizliğini ve ona olan ihtiyacını dile getirdiğin gibi onun dışındaki güçlerden beri olduğunu dile getir.

Şunu bil ki ancak onun yardımıyla ona kulluk edebiliyorsun, dolayısıyla bu nimet için ona şükretmelisin.

Bunu bil ki o, kendisiyle konuşma şerefini sana vermeseydi ve seni nasipsizlerden kılacak olsaydı şimdi sen de şeytanın yanında kovulanların safında yer almış olurdu.

“İyyake ne’budu ve iyyake nestein”³⁵ ayetinde fert değil de toplu ifadesinin kullanılması, kişinin kendisini görmediğini ve yaptığı ibadetler ve yardımların Allah’ın adalet mahkemesinde önemli bir değer taşımayacağını ifade etmesi için olduğu söylenmiştir. Bu nedenle diğer insanların ibadetini de kendi ibadetine eklemek ihtiyacı duymuştur. Zira ibadetlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda mutlaka bu ibadetler içinde Allah katında kabul edilen bir ibadet olduğu kolaylıkla söylenebilir. Bu durumda bu şahsın ibadeti, parçalanamayan, yani tamamıyla geçerli veya geçersiz olabilen bir alışveriş gibidir. Yüce Allah bu ibadetlerin tamamını reddetmeyecek kadar büyüktür. Dolayısıyla tamamını kabul edecektir. Vaktinin başında ve cemaatle birlikte namaz kılmanın bir faydası da budur.

³⁴ Anlamı: Ve yalnız senden yardım dileriz.
“وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ”

³⁵ Anlamı: Yalnız sana kulluk ediyoruz ve yalnız senden yardım diliyoruz.
“إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَ إِيَّاكَ نَسْتَعِينُ”

Duaya, Peygamber (s.a.a) ve aline salat ederek başlamak ve duayı aynı salatla bitirmek de bu duanın kabul edilmesi yönünde oldukça etkilidir zira yüce Allah, duanın başını ve sonunu kabul edip de ortasını reddetmekten yücedir.

“Bismillah” diyerek ona sığındıktan sonra, hamd ve şükür ifadelerini yerine getirdikten sonra ve onun kesintisiz yardımına ihtiyaç duyduğunu ifade ettikten sonra en önemli dileğini seçip ona sunmalısın. Yani “ihdinessiratel-mustakim”³⁶ diyerek onun yakınlığını ve onun rızasını talep etmelisin. Ardından bu dileğini biraz açıp seni de kendilerine hidayet nimeti vermiş olduğu kimselerden kılması için ısrarla dua etmelisin. Yani peygamberler, Sıddıklar, şahitler ve salihler için ihsanda bulunduğu gibi sana da ihsanda bulunması için dua etmelisin ve sana kâfirler, münafıklar ve yanlış inançtaki insanlara yaklaştığı gazapla yaklaşmaması için ona yalvarmalısın.

Fatiha suresini işte böyle okursan Peygamber efendimizin (s.a.a) buyruğundaki insanlara mazhar olman umulur.

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Yüce Allah şöyle buyuruyor: Namaz ben ve kulum arasında bölünmüştür. Yarısı benimdir ve diğer yarısı kulumundur. Kul, “Elhamdu lillah’i rebbil âlemin” diyor. Bunun üzerine Yüce Allah şöyle buyuruyor: Kulum bana hamd ediyor ve benim övgümü dile getiriyor. “Semi’ Allahu

³⁶ Anlamı: Bizi doğru yola hidayet et. “اهدنا الصراط المستقيم”

Duaya, Peygamber (s.a.a) ve aline salat ederek başlamak ve duayı aynı salatla bitirmek de bu duanın kabul edilmesi yönünde oldukça etkilidir zira yüce Allah, duanın başını ve sonunu kabul edip de ortasını reddetmekten yücedir.

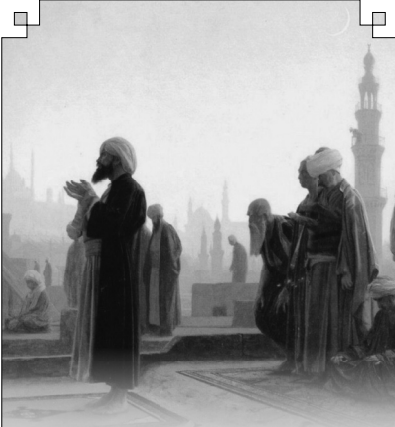
limen hamideh”³⁷ sözcüğünün anlamı ise işte budur.

Kıldığın bu namazla elde ettiğin şey yalnızca Allah’ın yüceliği ve celalini anlamak olsa bile bu senin için yeterlidir. Oysa buna ilaveten onun fazlı ve ihsanını da umuyorsun.

Kur’an okumak bölümünde detaylarıyla açıklanacağı üzere aynı zamanda okuduğun Kur’an ayetlerinin anlamını da bilmelisin. Yani Yüce Allah’ın kurandaki emirlerini, sakındırmalarını, vaatlerini, yol göstermelerini, peygamberlerle ilgili anlattığı öyküleri ve fazlı ve ihsanıyla ilgili bilgileri anlamını düşünerek okumalısın. Zira bunların her biri bizim üzerimizde hak sahibidir.

Vaatlerin hakkı, ümit beslemektir. Korkutmaların hakkı korkup sakınmaktır.

³⁷ Anlamı: Yüce Allah kendisini hamd edenı duyar. “سمع الله لمن حمده”

Namaz esnasında başımızı gözümüzü koruyup sağa sola yönelmesini önlediğimiz gibi kalbimizi de korumalıyız ve namaz dışına çıkmasını önlemeliyiz. Kalbimizde herhangi bir dışa meyil gördüğümüzde ise kendimize dönüp bu durumdan Allah'ın haberdar olduğunu kendimize hatırlatmalıyız, birisiyle konuşurken aklımızın başka bir yerde olmasının ne kadar çirkin olabileceğini kendimize hatırlatmalıyız.

Harekete geçmek ve sakınmak ise emirler ve sakındırmaların hakkıdır. Dinleyip uyumak, yol göstermelerin hakkıdır. Şükretmek nimetleri anmanın hakkıdır. İbret almak peygamberlerin öykülerinin hakkıdır. Herkes kendi düşüncesi kapasitesince bu kavramlara ulaşabilir ve kişideki kapasite ise kişinin bilgisi ve kalp temizliğine göre değişiklik gösterebilir. Aşama konusunda ise herhangi bir kısıtlama söz konusu değildir.

Namaz kalplerin anahtarıdır. Namazda kelimelerdeki surlar açığa çıkıyor.

Namazda okuduğumuz kıraatin bizim üzerimizdeki hakkı budur işte, zikirler de aynı konumdadır. Kıraat konusunda uyman gereken diğer bir konu ise kıraatin şeklidir. Yani acele etmeden ve kelimeleri teker teker söyleyerek okumalısın. Bu durumda kelimeler üzerinde daha kolay düşünebilirsin.

Kıyamın Devamı

Ebu Hamid şöyle diyor: Kıyam süresinin uzun olması kalbin aynı şekilde ve sürekli olarak Allah'a yönelmesi içindir. Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Namaz kılan şahıs namazda olduğu süre içinde Yüce Allah ona yöneliyor.

Namaz esnasında başımızı gözümüzü koruyup sağa sola yönelmesini önlediğimiz gibi kalbimizi de korumalıyız ve namaz dışına çıkmasını önlemeliyiz. Kalbimizde herhangi bir dışa meyil gördüğümüzde ise kendimize dönüp bu durumdan Allah'ın haberdar olduğunu kendimize hatırlatmalıyız, birisiyle konuşurken aklımızın başka bir yerde olmasının ne kadar çirkin olabileceğini kendimize hatırlatmalıyız.

Kalbini her zaman huşu içinde tut. Zira vücut ve kalbin diğer şeylere meyletmesini engellemek, huşunun sana kazandıracığı bir yarardır ve insanın kalbi huşu içinde olduğu sürece vücudu da huşu içinde olacaktır. Peygamber efendimiz (s.a.a), namaz kılarken sakalıyla oynayan birisini gördü ve şöyle buyurdu: Bu adamın kalbi huşu içinde olsaydı vücudu da huşu içinde olurdu. Zira halk, baştaki yöneticinin idare şekline uygun hareket ediyor. Bu nedenle dualarımızda şöyle diyoruz: Allah'ım halkımızı ve yöneticileri doğruya yönelt. Bizim vücudumuzun yöneticisi ise kalptir halk ise diğer organlarımızdır. Bu dediklerimizi, büyük saydığımız insanlarla karşılaştığımızda uygulamak gerekirken, kalbiyle Allah'ı tanıyan birisi, sultanların sultanı yüce Allah'la karşı karşıya geldiğinde nasıl huşu içinde olmayabilir?

İnsanlara huşu ile yaklaşım da Allah karşısında elini kolunu sükûnet içinde tutamayan birisi Yüce Allah'ı tanımadığı için, onun her şeyi bildiğine inanmadığı için ve "O ki (namaza) durduğunda seni görür ve secde edenler arasında dolaşmanı da"³⁸ ayetinin anlamını anlamadığı için böyle bir davranış sergiliyor.

Rükû

Ebu Hamid şöyle diyor: Rükûa inmeden önce yeniden Allah'ın yüceliğini anıp onun azabından kendisine sığınmalısın ve peygamberin sünnetine uygun olarak elini kulaklarına kadar kaldırıp tekbir getirdikten

³⁸ Şuara suresi 218 ve 219 ayetleri.

"الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ وَتَقَلِّبُكَ فِي السَّاجِدِينَ"

sonra rükûa inmeliyin. Rükûa inerek ona olan huşu ve eziklik halini yenilemelisin. Bu halde iken kalbindeki huşuyu biraz daha artırıp kalbini yumuşatmaya çalışmalısın.

Bu halde iken rükûa devam et ve rabbinin yüceliğini anıp bu halin korunması için dilinden yardım alıp Allah'ın yüceliğini dilinle anmalısın, onun bütün büyüklerden daha büyük olduğunu anmalısın ve bunu tekrarlayarak kalbinde yer etmesini sağlamalısın.

Ardından Allah'ın rahmetini ümit ederek başını rükûdan kaldırmalısın ve bu ümidi pekiştirmek için "Semi'allahu lîmen hamideh"³⁹ zikrini dile getirmelisin. Yani "Allah, kendisine şükredenlere karşılık veriyor". Ardından nimetlerin bollaşmasını sağlayan şükürle Allah'a şükret ve şöyle söyle: "El-Hamdu lillah'i rabbil âlemin"⁴⁰.

Ardından "Ehleh kibriya'i vel azeme vel-cud'i vel ceberut"⁴¹ diyerek Allah karşısındaki huşu halini arttır.

³⁹ Anlamı: Allah, kendisini hamd edenleri duyar. "سمع الله لمن حمده"

⁴⁰ Anlamı: Âlemlerin rabbi olan Allah'a hamdolsun. "الحمد لله رب العالمين"

⁴¹ Anlamı: Ey yücelik ve saltanat sahibi olan Allah. "اهل الكبرياء والعظمة والجود والجبروت"

Rükû sonrasında okunması tavsiye edilen zikrin tamamı şöyledir: Semiallahu limen hamideh, elhamdu lillah rebbil âlemin ehleh kibriya'i vel azeme vel cud'i vel ceberut.

"سمع الله لمن حمده الحمد لله رب

العالمين اهل الكبرياء والعظمة والجود والجبروت"

Rükû birinci aşamadır, secde ise ikinci aşama. Dolayısıyla ancak birinci aşamayı yerine getirenler ikinci aşamaya geçebilirler. Rükû ile saygı yerine getirilirken secde ile Allah'a yakınlık kazanılır. Dolayısıyla ancak rükû adabıyla yerine getirenler secde ile Allah'a yakınlık kazanmak şerefine varabilirler.

Merhum Seduk şöyle rivayet ediyor: Rükû halinde boynun çekik halde durması gerektiğinin hikmeti İmam Ali'ye (a.s) sorulduğunda şöyle buyurdular: Anlamı şudur: Boynumu vuracak olsan bile sana iman etmekten vazgeçmem.

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Gerçek anlamıyla Allah'a rükû eden kişiyi Yüce Allah kendi aydın nuruyla nurlandırıp, kendi yücelik gölgesi altına alıp ona seçkinlik giysisi giydirir.

Rükû birinci aşamadır, secde ise ikinci aşama. Dolayısıyla ancak birinci aşamayı yerine getirenler ikinci aşamaya geçebilirler. Rükû ile saygı yerine getirilirken secde ile Allah'a yakınlık kazanılır. Dolayısıyla ancak rükû adabıyla yerine getirenler secde ile Allah'a yakınlık kazanmak şerefine varabilirler. Öyleyse kalbiyle huşu içinde olan bir kul gibi, Allah'ın önünde eğil ve bunu yaparak onun sultasındaki bu dünyadaki değerini artır. Bütün vücudunla onun önünde eğil, Allah'ın önünde eğilenlerin elde edip de senin kaybetmiş olduğun bu nimet için üzülürcesine onun önünde eğil.

Secde

Ebu Hamid şöyle diyor: Rabbinin karşısında eğildikten sonra secdeye inmeline ve vücudunun en gözde parçasını yani yüzünü en değersiz şey, yani toprağın üzerine koymalısın, yüzünle toprak arasında bir engel olmaması mümkünse, yüzünü toprağa koy. Zira bu, ilahi rızayı kazanmak yönünde daha etkilidir.⁴²

Secde esnasında nefsin düşüklük makamına oturduğunda şunu bilmelisin ki onu olabilece en uygun yerde oturmuşsun ve bir ayrıntıyı aslına döndürmüşsün. Zira sen topraktansın ve toprağa döneceksin. İşte bu anda Allah'ın yüceliğini kalbinde yeniden hisset ve şu zikri söyle: "Subhane rabbiyel âlâ ve bihemdih"⁴³. Bu zikri tekrarla ve bu şekilde etkisini çoğalt. Zira bir defanın etkisi azdır. Kalbin

⁴² Ebu hamid bu konuyu kendi fıkhî inancına uygun olarak açıklamıştır. Şia inancında secde esnasında alın bölgesinin toprak veya topraktan elde edilip de yemek veya giysi için kullanılmayan şeylerle temas etmesi farz olarak kabul edilmiştir.

⁴³ Anlamı: Benim rabbim bütün eksikliklerden beridir ve onu hamd ediyorum.

“سبحان ربی الاعلیٰ و بحمده”

iyice yumuşadığında ve niyetindeki kirlilikler kaybolduğunda Allah'ın rahmetine olan dileğin gerçeklik kazanacaktır. Zira Allah'ın rahmeti kibirlenip başkaldırıları değil, onun karşısında huşu ile ümitte bekleyenleri kapsayacaktır. Başını secde den kaldırırken Allah'ın yüceliğini tekbirle anıp dileklerini kalbinde isteyerek secde den ayrılmalısın. Ardından onun karşısındaki düşüklüğünü daha da belirginleştirmek için bu işlemi tekrarlamalısın ve ikinci defa secdeye dönmelisin.

Merhum Seduk şöyle rivayet ediyor: İmam Ali'ye (a.s) birinci secdenin gerçekteki hikmeti ve anlamı sorulduğunda şöyle buyurdular: Anlamı şudur: Allah'ım sen bizi ondan yarattın, yani topraktan. Başını birinci secdeden kaldırmanın anlamı şudur: Ondan bizi çıkardın. İkinci secdenin anlamı şudur: Bizi ona döndürecek sin. İkinci secdeden ayrılmanın anlamı şudur: İkinci bir defa bizi yeniden ondan çıkaracaksın.

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Tüm hayatı boyunca yalnızca bir defa gerçek anlamıyla Allah'a secde eden kul, zarar etmemiştir. Secde halinde iken Allah'ın, kendisine secde eden kul lara verdiği dünyevi ve uhrevi benzersiz nimetleri unutup da kendisini kandırmaya çalıştığı gibi Allah'ı kandırmaya çalışan kul ise felaha eremez. Secdelerini güzelleştiren kul ise Allah'tan uzak olamaz. Secde halinde iken secdenin adabına uymayarak kalbini başkasına veren kul ise Allah'a yakın olamaz. Öyleyse insanların ayağının altındaki topraktan yaratıldığını bilen bir kul gibi, insanların iğrendiği bir

sudan yaratıldığını bilen bir kul gibi tevazu içinde Allah'a secde et.

Yüce Allah secdeyi kullanmanın kendisine kalpleriyle, ruhlarıyla ve bütün varlıklarıyla yaklaşmaları için bir vesile kılmıştır. Bu aracı kullanarak ona yakınlık kazananlar ise başkalarından uzaklaşacaklardır. Vücudumuzla yaptığımız bu zahiri secdeyi bile ancak diğer şeylerden yüz çevirerek yapabildiğimizi görmüyor musun? Kalp konusu da aynen böyledir. Namaz esnasında kalbini Allah dışındaki herhangi bir şeyle meşgul eden kul gerçekte o şeye yakındır ve Allah'ın namaz aracılığıyla kuluna kazandırmak istediği şeyden uzaktır. Yüce Allah şöyle buyuruyor: Allah bir kişiye iki kalp vermemiştir.⁴⁴

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Yüce Allah şöyle buyuruyor: Kulunun kalbine bakıp ondaki ihlası gördüğümde onun geçimini ve davranış tarzını üstlenirim. Namazda iken başka bir şeyle uğraşan kişi ise kendisiyle alay etmiştir ve onun ismi hüsrana uğrayanların listesinde yazılacaktır.

Teşehhüt

Şehid-i Sani şöyle buyuruyor: Bunca önemli, tehlikeli ve dakik amellerden sonra teşehhüt için oturduğunda, eksiksiz bir huşu, korku ve hayâ içinde oturmalısın. Buraya kadar yapmış olduğun amellerin gerektiği gibi yapılmamış olmasından korkarak, yapmış olduğun bu amelin şartlarına uygun yapılmış olmadığından endişe duyarak ve kabul edilen ameller listesinde

⁴⁴ Ahzab suresi 4.

yer almamasından korkarak oturmalısın. Elini bu nimetlerden yoksunmuşçasına yanına koymalısın ve bu kusurlu amelinin Allah katında kabul görmesi için dua etmelisin. Tevhid kelimesini dile getirerek yeniden bir başlangıç yap ve dinin özüne dön. Allah'ın güven dolu kalesi olan kelimeyi tevhid'e sarıl, hiç kuşkusuz ondan başka hiç kimse senin elini tutup kurtaramaz.

Onun birliğini dile getir ve insanlara göndermiş olduğu son peygamberi anıp onun peygamberliğine inandığını dile getir. Peygamber efendimize (s.a.a) ve onun pak ehlibeytine (a.s) salat ederek Allah'la olan ahdini yenile ve kelimeyi şahadet getir. Kuşkusuz peygamber efendimiz (s.a.a) ve onun ehlibeyti (a.s) insanları Allah'a ulaştırılan ilk araçlardır, bütün faziletlerin ana kaynağıdır ve bütün faziletlerin bulunduğu noktadırlar. Ona salat ederken, kendisine bir salat edene on defa salat etmesini umarak salat etmelisin. Öyle bir salat ki sadece birisi sana ulaşacak olursa, bu, ebedi felaha ermen için yeterlidir.

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Teşehhüt, Allah'ın övgüsünü dile getirmektir. Öyleyse gizli hallerinde de Allah'ın kulu ol ve sözlerinle ifade ettiğin gibi yaptıklarınla da onun karşısında huşu içinde olduğunu göster. Sözlerindeki doğruluğu kalbindeki temizlikle birleştir. Zira Yüce Allah seni bir kul olarak yaratmıştır ve kendisine kalbinle, dilinle ve vücudunla kulluk etmeni senden istemiştir. Senin ona karşı olan kulluk sıfatını kendisinin sana yapacağı ilahlık sıfatıyla ortaya çıkarmayı irade etmiştir. Bütün

insanların kaderinin onun elinde olduğunu bilmeni istemiştir. İnsanların alıp verdiği her bir nefes onun iradesine tabidir, tüm anları onun iradesine tabidir. İnsanlar en ufak bir şeyi bile onun izni ve iradesi olmadan yapamazlar.

Ardından İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyurdular: Onun takdirine rıza göstererek ona kulluk et, onun emirlerini yerine getirerek ona kulluk et. Peygamberine salat etmeni istemiştir. Öyleyse onun salatını peygamberin salatıyla birleştir, onun itaatini peygamberin itaatiyle birleştir ve onun şahitliğini peygamberinin şahitliğiyle birleştir. Peygamberin (s.a.a) makamını anlamakla elde edebileceğin nimetlerden yoksun kalmamaya özen göster ve ona salat etmekten yoksun kalma.

Selam

Şehid-i Sani şöyle buyuruyor: Teşehhüt bittikten sonra Peygamber efendimiz (s.a.a), mukarreb melekler, diğer peygamberler, imamlarımız ve seni korumak ve yaptıklarını kaydetmekle yükümlü meleklerin karşısında olduğunu düşün, tamamını gözünde canlandır ve şöyle söyle: "Esselamu aleykum ve rahmetullah'i ve berekatuh"⁴⁵. Konuştuğun kişiyi aklında canlandırmadan karşında duran birisiyle konuşmuşçasına sözcükler kullanmaktan sakın. Zira bu durumda alaylı ve boş konuşan bir insan durumuna düşersin. Yüce Allah kendi fazlıyla bu ameli kabul edecek olmasaydı, herhangi birisi kastedilmeden

⁴⁵ Anlamı: Allah'ın selamı, Rahmeti ve bereketi sizin üzerinize olsun.

“السلام عليكم ورحمة الله وبركاته”

söylenen bu sözcükler, kabul edilmekten çok uzak olan bu değersiz amel, nasıl bir farz amel için yeterli olabilirdi.

Şayet imam olarak namaz kılıyorsan, daha önce değindiğimiz aklında canlandırman gereken kişilere ilaveten imamı olduğun cemaati de göz önünde bulundurmalısın. Onlar da selam verirken seni göz önünde bulundurmalıdırlar ve senin kastetmiş olduğun kişileri ikinci bir selamla selamlamalıdırlar. Bunu yerine getirdiğinde ise bir Müslüman olarak dini vecibeni yerine getirmişsin ve ilahi mükâfatı hak ettiğinin söylenebilir.

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Her namazın sonunda selam söylenmesinin anlamı emniyet ve güvendir. Yani Allah'ın emrini ve peygamberin sünnetini yalnızca Allah için huşu içinde yerine getiren kul dünya belaları ve ahiret azabından emandadır. "selam" ise yüce Allah'ın isimlerindedir. Yüce Allah bu ismini insanlara emanet olarak vermiştir ve onu insanların gerçekleştirdiği tüm alışverişlerde, emanet alıp vermelerde, birbirleriyle olan tüm ilişkilerinde görmek istiyor.

Gerçek bir selam yerine getirmek istiyorsan ve tam anlamıyla bu görevini yerine getirdiğinden emin olmak istiyorsan takvalı olmaya özen göster. İncancını, kalbini ve aklını günah karanlığıyla karartma. Seni korumak ve amellerini yazmakla yükümlü olan melekleri bıktırıp korkulara düşürme. Arkadaşlarını ve ardından düşmanlarını kendi şerrinden koru. Kendisine yakın olan insanlar kişinin şerrinden emanda değil iseler uzak olanların

Kulumun kalbine bakıp ondaki ihlası gördüğümde onun geçimini ve davranış tarzını üstlenirim. Namazda iken başka bir şeyle uğraşan kişi ise kendisiyle alay etmiştir ve onun ismi hüsrana uğrayanların listesinde yazılacaktır.

Kur'an okuyup da Kur'an'a gerekli saygıyı göstermeyen kişi, Kur'an okuyup da kalbi yumuşamayan kişi, Kur'an okuyup da kalbinde bir hüznün veya korku hissetmeyen kişi, Allah'ın yüceliğine saygısızlık yapmıştır ve çok büyük bir hüsrana düşmüştür.

durumu daha da kötüdür. Bunları yaparak selamı yerine getirmeyen bir insan, gerçek bir Müslüman değildir ve Allah'a teslim olduğu söylenemez. Böyle bir insan diğer insanlara selam gösterisinde bulunsa bile yalancıdır.

Kur'an Okumak

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

Kur'an'ı tane tane oku.⁴⁶

İma Ali (a.s) şöyle buyuruyor: Yani Kur'an'ı açık bir şekilde oku, şiir okur gibi aceleyle değil, kum tanelerinin serpilmesi gibi belirsiz bir üslupla değil. Kuranla, katlaşılan kalplerinizi dövün ve surenin bitmesi için sabırsızlanmayın.

Yüce Allah şöyle buyuruyor:

Bu Kur'an'ı, bir dağın üstüne indirseydik elbette görürdün ki dağ, Allah

⁴⁶ Muzemmil suresi 4.

korkusundan eğilip çatlamış ve paramparça olmuş.⁴⁷

Kendimize dönüp bir baktığımızda Kur'an okuyup da kalpleri etkilenmeyen insanlar görüyoruz. Bu durumda "sonra kalpleriniz katlaştı"⁴⁸ ayetinin birer örneğiyiz ve Yüce Allah bu özelliklere sahip bir topluluk için şöyle buyuruyor: Artık kalpleriniz taş gibi yahut daha katıdır.⁴⁹

İmam Cafer Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: Kur'an, hüznü indirildi öyleyse onu hüznü bir ahenkle okuyun.

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Kur'an okuyun ve ağlayın, ağlamıyor iseniz ağlar gibi yapın.

Misbahuş-Şeria kitabında İmam Cafer Sadık'ın (a.s) şöyle buyurduğu nakledilmiştir: Kur'an okuyup da Kur'an'a gerekli saygıyı göstermeyen kişi, Kur'an okuyup da kalbi yumuşamayan kişi, Kur'an okuyup da kalbinde bir hüznün veya korku hissetmeyen kişi, Allah'ın yüceliğine saygısızlık yapmıştır ve çok büyük bir hüsrana düşmüştür.

Öyleyse Kur'an okuyan kişi üç şeye ihtiyaç duyar; huşu dolusu bir kalp, diğer işlerden bağlantısını kesen bir vücut ve sessiz sakin bir yer.

Mümin kulun kalbi huşu ve korku ile Allah'ın karşısında durduğu zaman şeytan bu kalpten olabildiğince uzak duracaktır, bu şahsın vücudu diğer işlerle uğraşmadığında ise kalbi Kur'an okumak için gerekli hazırlığa ulaşabilecektir ve bunun

⁴⁷ Haşir suresi 21.

⁴⁸ Bakara suresi 74.

⁴⁹ Bakara suresi 74.

sonucunda onu Kur'an'ın nurundan uzaklaştıracak engellerden kurtulacaktır. Bu iki aşamadan sonra insanlardan uzak sessiz sakin bir mekânda oturduğunda bütün ruhu ve varlığıyla Allah'la konuşma fırsatını yakalayacaktır ve salih kulların Allah'la konuşurken tattıkları derin hazzı tatma fırsatını yakalayacaktır. İşte bu anlarda Allah'ın bu kullarına olan lütuflarıyla yakından tanışabilir ve onlara bahşettiği hediyelerin ne olduğunu anlayabilir.

Mümin kul bu kadehi bir defa yudumladığında artık hiçbir halini bu halin bir anıyla bile değiştirmeyecektir, hiçbir anını bu anıyla değiştirmeyecektir. Zira bu halde hiçbir aracı olmadan rabbiyle konuşma hazzını tadacaktır.

Rabbinin kitabını nasıl okuduğuna dikkat et, onun emirleri ve yasaklarına ne kadar uyduğuna dikkat et, onun sınırlarına ne kadar riayet ettiğine dikkat et. Bu, eşsiz benzersiz bir kitaptır.

“Ona önünden de ardından da bâtil gelemez. O, hikmet sahibi, çok övülen Allah’tan indirilmiştir.”⁵⁰

Kuranı tane tane oku, ayetlerin içeriğine dikkat et, Kuran’daki örnekler ve nasihatler üzerinde düşün ve ne dediğini anlayıp da Kuran’ın sınırlarını ayaklarının altına alan kişilerden olmaktan sakın.

Ebu Hamid’in bu konuda söylediklerinin kısaltılmışı şudur: Kur’an okuyan kişi birkaç ön hazırlığı kendi içinde gerçekleştirilmelidir.

⁵⁰ Fussilet suresi 42.

1- Okuduğu bu sözlerin yüceliği ve eşsiz değerini düşünmelidir.

Allah'ın, bu sözleri insanların anlamasına sunarak onlara yaptığı büyük lütfu düşünmelidir.

2- Konuşan makamın, yani Allah'ın yüceliğini düşünmelidir.

Kur'an okuyan şahıs her şeyden önce okuduğu bu sözlerin kime ait olduğunu düşünmelidir. Bu sözlerin bir insana ait olmadığını düşünmelidir. Kur'an okumanın değerini ve önemini düşünmelidir. Yüce Allah şöyle buyuruyor: Ona, temiz olanlardan başkaları dokunamaz.⁵¹

Temiz olmayan ellerin Kurana dokunmasına müsaade edilmediği gibi temiz olmayan kalplerin de Kuranın içeriğine ulaşmasına müsaade edilmemiştir. Ancak Allah'ın yücelik nuruyla aydınlanıp şeref kazanan kalpler bu içeriğe dokunabilir. Gerekli temizliğe sahip olmayan ellerin Kur'an'a dokunmasına müsaade edilmediği gibi gerekli temizliğe sahip olmayan kalplerin de Kur'an'ın içeriğine yaklaşmasına müsaade edilmemiştir. Kur'an okuyan şahıs bu gerçekleri göz önünde bulundurmalıdır.

3- Kalbin Allah'a yönelmesi ve dünya ile olan bağımlılığını azaltması.

Bu ise ancak Allah'ın yüceliğini fark etmekle mümkün olabilir. Okuduğu söz-cüklerin gerçek anlamını ve yüceliğini bilerek okuyan kişi, bu kitaptaki müjdelere

⁵¹ Vakia suresi 79.

kalbini sevinçle dolduran şahıs, nasıl gaflet halinde bu kitabı okuyabilir ki? Kur'an okuyan şahıs, gerekli manevi makama sahip ise bu kitaptaki cevherler onun gözünü doldurmak için yeterlidir. Dolayısıyla Kur'an okuduğu halde başka şeyler düşünmesi olanaksızdır.

4- Kur'an ayetleri üzerinde düşünmek.

Bu ise kalbin başka şeylere yönelmesinin ötesinde bir şeydir. Kalbini başka şeylere yönelmekten alıko-yan şahıs yalnızca Kur'an dinlemekle yetinip Kur'an üzerinde düşünmeyebilir. Oysa Kur'an okumanın asıl amacı Kur'an üzerinde düşündürmektir. Yüce Allah şöyle buyuruyor:

“Ne diye Kur'an'ı, bir iyice düşünüp taşınmazlar, yoksa gö-nüllerinde kilitler mi var?”⁵²

Bu sebeple Kur'anı tane tane okumak sünnet olarak kabul edilmiştir. Zira Kur'anı tane tane okuyan şahıs ayetle-
rin anlamında düşünme fırsatına sahiptir. Hz Ali (a.s) şöyle buyuru-yor: düşünceden yoksun bir ibadet veya Kur'an tilavetinde yarar yoktur. Öyleyse ancak tekrarlamak suretiyle ayetlerin an-

lamı üzerinde düşünebiliyorsan bunu yap-malısın.

5- Her ayetin anlatmak istediği kendine özgü kavramı elde etmek.

Zira Kur'an-ı Kerim'de Allah'ın sıfatları, fiilleri, peygamberlerinin öy-küleri, peygamberlere direnenle-rin durumu, Allah'ın emirleri ve sakındırmaları, cennet ve ce-hennemin özellikleri farklı ayetlerde anlatılmıştır.

6- Kur'an ayetlerinin anlaşılmasını insanlar için imkânsız kılan manevi engellerden kurtulmak.

İnsanların büyük bir bölümü şeytanın onların kalplerini üzerine örtmüş olduğu engeller sebebiyle Kur'anı anlayamıyorlar ve bu sebeple Kur'an'daki de-ğerli cevherlerden yoksun kalmışlardır.

Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor: Şey-tanlar insanların kalplerini çevrelemiş olmasaydı hiç kuş-kusuz Melekût âlemini görebil-
lirlerdi. Kur'an ayetlerinin anlamı ise melekût âleminin bir parçasıdır. Zira duyularla değil de ancak basiret gö-züyle görülebilir.

Kuran'ın anlaşılır olmasının önünü alan engeller şöyle sıralanabilir:

Okuduğu sözcüklerin gerçek anlamını ve yüceliğini bile-rek okuyan kişi, bu ki-taptaki müjdelerle kal-bini sevinçle dolduran şahıs, nasıl gaflet ha-linde bu kitabı okuyabilir ki? Kur'an okuyan şahıs, gerekli manevi makama sahip ise bu kitaptaki cevherler onun gözünü doldurmak için yeterli-dir. Dolayısıyla Kur'an okuduğu halde başka şeyler dü-şünmesi olanak-sızdır.

⁵² Muhammed suresi 24.

Bir: Bütün çabanın harfleri doğru eda etmek yönünde harcanması: Bu yönde yoğunlaşan şahıs, bütün dikkatini doğru bir Arapça okumak yönünde sarf ettiği için Kuranın anlamına yönelemiyor. Bu, şeytanın bir tuzağıdır.

İki: Belirli bir görüşün taklit üzere benimsenmesi: Bu durumdaki bir şahıs, kendi düşüncesini bir kenara bırakarak duyduğu bir görüşe taassupla sarıldığı için Kurandaki kavramlara düşünce ile yaklaşamaz.

Üç: İsrarla bir günahın tekrarlanması ve dünyevi heveslerin peşinden gidilmesi: Kuşkusuz her bir günah, aynanın üzerini kapatan kara bir leke gibidir ve insanın akıl ve gönlünü karartıp Kurandaki yüce kavramlara ulaşmasını engelliyor.

Dört: Belirli bir meal veya tefsir okuyup da başka meal ve tefsirleri yanlış olmakla suçlayarak ancak bu açıklamanın doğru olabileceğini düşünmek: Kuşkusuz Kur'an ayetleri birden fazla batın ve anlama sahip olabilir.

7- Kur'an ayetlerindeki bütün hitapları kendi üzerine almak.

Bu bakışla Kur'an okuyan şahıs, Kuran'daki bir emir veya sakındırmayla karşılaştığında Allah'ın bizzat ona hitap ettiğini düşünerek bu emir ve sakındırmanın gereğini yerine getirecektir. Kuran'daki bir ilahi vaat ile karşılaştığında, Kurandaki bir benzetme ve örnekle karşılaştığında, bir nasihat ve öğütle karşılaştığında bunları dikkate alacaktır ve gereğini günlük hayatında uygulamaya çalışacaktır.

Şeytanlar insanların kalplerini çevrelemiş olmasaydı hiç kuşkusuz Melekût âlemini görebilirlerdi. Kur'an ayetlerinin anlamı ise melekût âleminin bir parçasıdır. Zira duyularla değil de ancak basiret gözüyle görülebilir.

8- Kur'an ayetlerindeki ifadelerin değişmesiyle kişinin halden hale girmesi.

Yani rahmet ayetiyle karşılaştığında sevinmesi ve azap ayetiyle karşılaştığında hüznün ve korkuya kapılması.

9- Yücelmek.

Yani Kur'an ayetlerini bizzat Allah'tan duyarcasına Kur'an'a kapılmak.Kur'an okumak üç sıralı aşamaya sahiptir:

Birinci ve en düşük aşama: Kur'an okuyan şahıs kendisini Allah'ın huzurunda görerek Kur'an okurken Allah'ın ona baktığını ve söylediklerini duyduğunu düşünerek Kur'an okuması.Bu bilinçle Kur'an okuyan şahıs ister istemez dua ve yalvarma hainde olacaktır.

İkinci aşama: Kur'an okurken kalbiyle Allah'ın onunla konuştuğunu gördüğü aşama. Bu aşamadaki bir kul, hayâ ile Allah'ın yüceliğini anıp onun sözlerine dikkatle bakacaktır.

Üçüncü aşama: Sözlere bakıp konuşanı görmek aşaması, kelimelere bakıp bu kelimelerin kaynağındaki sıfatları görmek aşaması. Bu aşamadaki şahıs, artık kendisini, kıraatini veya kendisine ulaşan niyetleri görmüyor. Aksine konuşan kişiden başkasını görmüyormuşçasına tüm dikkatini konuşan makama veriyor. İşte bu aşama mukarreb kulların aşamasıdır. Önceki aşama ise eshabul-yemin aşamasıdır. Birinci aşama ise gafil kulların aşamasıdır.

İmam Cafer Sadık (a.s) bu üçüncü aşamaya değinerek şöyle buyuruyor: Allah, kelamında kulları için tecelli etmiştir ancak onlar onu görmüyorlar.

10- Uzaklaşmak.

Yani kendisine, kendi gücü ve yeteneklerine memnuniyet gözüyle bakmaktan uzak durmak. Allah'ın salih kullarına hitaben buyurmuş olduğu müjde içerikli ayetlerini okuduğunda ise kendisini bu kişilerden birisi olarak görmek yerine Allah'ın salih ve doğru kullarına bakmalıdır. Bu insanlardan birisi olmayı arzulayıp bunun için dua etmelidir. Gazap içerikli ve isyankâr kulları kınayan ayetleri okuduğunda ise kendisini bu ayetin muhataplarından birisi olarak görmelidir.

Hz Ali (a.s) gerçek takva sahibi olan kulların özelliklerini anlattığı "Hamam" adlı hutbesinde şöyle buyuruyor: Azap içerikli bir ayete vardıklarında ise kalp kulaklarını sonuna kadar açıp cehennemin korkunç sesini kulaklarında hissederler.

Kur'an okurken kendisini kusurlu bir kul olarak gören kişinin bu bakış tarzı Allah'a daha da yaklaşmasına vesile oluyor ve zamanla bu kul Allah'ın müjdeleyici ayetleriyle karşılaştığında kendi gözleriyle cenneti görüyormuşçasına sevince boğuluyor. Azap içerikli bir ayetle karşılaştığında ise cehennem ve türlü azaplarını görüyormuşçasına korku ve hüznün yaşıyor. Aynı şekilde diğer türlü ayetlerde de farklı duygular yaşıyor.